

RUDOLF JAŠÍK

NÁMESTIE SVÄTEJ ALŽBETY

LÁSKA
JE NESMRTELNÁ.
NEUMIERA...

RUDOLF JAŠÍK
NÁMESTIE
SVÄTEJ ALŽBETY

ISBN 978-80-89929-07-8

© Rudolf Jašík (dedičia)/LITA, 2017

Cover photo © Margita Skoumalová/Slovenský filmový ústav – Fotoarchív

Slovak edition © D.Orys 2018

Graphic design © Anna Golianová 2018

RUDOLF JAŠÍK
NÁMESTIE
SVÄTEJ ALŽBETY

D. Oryš

*Láska je nesmrteľná.
Neumiera.
Ona len ide do hrobu.*

1/ ŽLTÝ DODO

Igor Hamar je vysoký šuhaj. V drieku štíhly, plecيا sa mu chlapy rozpinajú, sú hranaté, akoby ich mal vykresané z lipového kmeňa. Lacná hodvábná košeľa popolavej farby mu prilieha na telo. Má ju nedbalo zakasanú v obdratých nohaviciach, upnutých tenkým remeňom.

Je bosý. Jedna noha na asfaltovom trotoári, druhá na kamennom schodíku. Zavše si ich prehodí, lebo asfalt je horúci a kamenné schody vedúce do kina odolávajú páľave.

Opiera sa o stenu. Nad ním v pravidelných intervaloch zažíha sa červený neón – KINO METEOR – a zhasína. Nebo potemnelo, odpočívá za oblačnou clonou. Ulička s kinom je úzka, tmavá. Vysoké bloky domov splývajú s hustými korunami gaštanov, s asfaltom do farby noci.

Pod neónom sliepňa žiarovka – ako za mŕtveho. Skúpo osvecuje kamenné schody, časť okovaných dverí a nie viac ako štyri štvorcové metre trotoáru. Aj Igorovu tvár.

Obličaj mal hranatý, skôr hrubý ako milý, a husté čierne obočie ho robilo starším. Keď sa usmial, prenikavo sa mu zabeleli zuby. Predčasne dospelá tvár! Vari preto, že mal vysokú strojnú postavu so širokými ramenami a na sluchách jazvu v podobe polmesiaca, ťahajúcu sa od ucha k oku. Nerád o nej rozprával. Mladý, a už taký uzavretý!

Periféria ho naučila čakať. Stál tu už vyše hodiny, na jednom mieste. Pozeral na červený neón, na temnejúce nebo a načúval šepotu stromov v tichej uličke.

Spoza steny dolieha šum, ruch.

Vychádzajú ľudia.

Dievča v tých rokoch ako Igor ovieva sa bielou vreckovkou a vraví spoločnici:

– Bože, tam bolo dusno, – a spoločnica spýtavým okom spočinie na Igorovej postave.

Ulička stíchla, ľudí zastrela noc.

Z otvorených dverí vyletujú vzrušené slová. Výskot! Vtom vybehne mládenec, mávajúc žltou čiapkou.

– Dodo! – vykrikuje Igor.

Mládenec, známy na Námestí svätej Alžbety a v celom meste pod menom Žltý Dodo, ukáže na dvere. Tam, zľahka podupávajúc nôžkou v krikľavočervených črievičkách, stojí vyzývavo dievčina v čiernom glotovom plášti. Hlavu má obtočenú nepoddajným a zježeným vlasom.

– Dobrá, čo? – Dodo zamľaskal, potom zmyselne zošpúlil pery a poslal ježatej bozk.

– No... – Igor so sebazaprením prisvedčil. Dievčina sa mu páčila, ale nerád prejavoval svoje city. Hanbil sa sám, aj za svojho priateľa.

Ježatá sa usmiala, stisla zúbky, náruč roztvorila, akoby chcela Žltého Doda objasť, ale to len preto, aby sa dotkla kľučky krídlových dverí. S hrmotom ich zatvorila.

Dodo priskočil a zaklopal:

– Krásavica! Prídem, ani sa nenazdáš. Prídem... – precedil škaredé slovo, mávol rukou a vyhvizdujúc vydal sa po trotoári smerom k Hlavnej ulici. Igor za ním.

– Tá má telo! Ani z gumy. A bozkáva, fíí, – mľaskol a v tichej uličke to znelo ako tlmený výstrel. – To je úžasné!

Igor hltal každé Dodovo slovo. Halila ho tma – nehanbil sa. Tíško, aby Dodo nezačul, napodobňoval mľaskanie, špúlil pery a opovážil sa poslať bozk – tmavému domu.

Dodo pohvizdoval, Igor bosými nohami mliagal horúci asfalt. Trotoár sa skrúcal. Ohlasovala sa Hlavná ulica svetelnými reklamami a klepotavým hrkotaním kočov i okutých koní. Hlavná ulica bola vydláždená. Ale vydláždená v tom najhrubšom zmysle slova. Vozíť sa po nej na starom koči s presilenými pružinami, to už rovno cestovať po schodoch. Ale mešťania privykli. Tak zrástli s kameňmi ako s viničným vrchom, čo sa vypínal nad ich mestom.

Bolo čosi medzi ôsmou a deviatou hodinou, ale Hlavná ulica žila. Osvetlené výklady, mihotajúce sa rôznofarebné

neóny a nadovšetko – veľké okná dvoch kaviarní, za ktorými tkливо nariekali Cigánove husle, to vzbudzovalo dojem, že mesto, v rozpore so svojou veľkosťou a významom, prišlo na chuť spôsobom veľkomesta.

A mešťania, tento národík v národe, tiež nezaostávali. Pôžitkársky, vychutnávajúc každý krok, prechádzali sa sem i ta. Páni i panie sa hlasite zdravili, širokým rozmachom ruky snímali klobúky.

Žltý Dodo sa ponáhlal.

Igor sa prizeral ženám do tváří s takou chlapčenskou otvorenosťou, že sa za jeho chrbtom jednotaž ozýval smiech. Panie sa nevysmievali jeho bosým nohám. Plesali, boli šťastné. Igorova hrubá pozornosť ich dráždila, na chvíľu sa stávali ženami, jednoduchými ženami, ktoré sa chvejú, túžia, snívajú, zhadzujúc pritom masku mesta.

– Akýsi truľo z predmestia. Ale pekný, – vzdychla si dáma viac staršia ako mladšia.

Igora smiech za chrbtom páli, páli ho aj asphalt. Teraz dbá len o to, aby sa mu nestratila z dohľadu žltá čiapka.

Výkladná skriňa zlatníckeho obchodu je prudko osvetlená. Žltý Dodo sa pri nej zastavil. Chytil sa jednou rukou mreží a druhou si udáva takt k pesničke. Vysoký je ako Igor, lenže chudší, chatrnejší, s prsiami vpadnutými a ostarnutou tvárou. Športový oblek žltej farby mu svedčí. Žltú viazanku má stočenú do uzla veľkého ako päšť. Uzol i viazanka sú vystužené novinovým papierom. Obuté má biele plátenné poltopánky s červenými pyskami. Žltý Dodo, hoci je z Námestia svätej Alžbety, nosí sa ako mešťan.

Však sa aj podľa toho správa! Na zlato a drahé kamene vo výkladnej skrini hľadá tak, ani čoby mu to patrilo. „Hľa, ľudkovia, toto som si nahonobil! Zlata, kameňov kadejakých, červených, vzácných a verte, ani také bohatstvo ma nevie potešiť. Už som taký...”

Igor sa postavil vedľa neho a hľadel viac na priateľa ako do výkladu. Cennosti tu vyložené poznal. Boli pekné, ale nevedel ich obdivovať po desiaty-jedenásty raz.

Na Dodovej tvári sa odohrávali veľké premeny. To sa mu krivila a lačné oči bláznivo vystupovali z jamôk – len uchytiť všetko, čo sa jagá, trbliece, a zutekať. To ju nadúval a silil do ľahostajnosti.

– Pod! – vopchal si ruku do vrecka a druhou sa tuho rozháňal.

Hlavná ulica ústila na menšie námestie, prostred ktorého sa vypínalo súsošie Svätej Trojice. Tu svetiel ubúdalo. Tváre, ktoré stretali, boli na nepoznanie – okrúhle flaky sfarbené do siva.

Námestie sa ako rozkošatený strom rozvetvovalo do tmavých uličiek. Tie napravo viedli do vilovej štvrte, kde sa výstavné obydlia strácali v zeleni okrasných a ovocných stromov.

– Igor! – Dodo spomalil krok, – mňa to zlato pripraví o rozum. Musím ho mať! Musím! – zvolal vášnivo.

– Na výklade sú mreže...

– Mreže? – zasmial sa surovo. – Ty sa bojíš. Prečo sa ja s tebou vláčim? Taký kamarát! Mníška si, a nie kamarát. Bf!

Igor mlčal. Dodove výčitky ho pichali a kdesi hlboko sa mu ozývalo, že Dodo je zlý, neúprimný, že je falošný a vypočítavý. Ale nemal síl podrobiť sa tomuto varovaniu. Obdivoval Žltého Doda, jeho čiapku, pekné šaty i topánky s krepovou podošvou, v ktorých sa dalo tíško chodiť.

Mesto malo mnoho tajomstiev. Vábili ho, priťahovali. Ale pre Igora boli neprístupné. Len Dodo mu ich mohol priblížiť. Mal peniaze, smelosť a vedel sa pohybovať medzi ľuďmi. Niekedy sa Igorovi zdalo, že jeho priateľ pozná všetkých ľudí v meste.

Ulička stúpala strmo do vrchu.

Dodo mlčí. Ale pyšne sa škerí do tmy. Práve prišiel na to, že každý veľký pán má psa. On ho nemá, má len Igora, ktorý ho sleduje ako tieň. A to Doda povznáša.

– Tu ma počkáš! – tvrdo vyriekol Dodo.

– A čo tu? – Igor nechápavo pozeral na nízky domec.

– Fíí, ty si zvedavý! Nespytuj sa, – Dodo sa s posmešným výkrikom stratil.

Igor sa búril, vzpieral. Dodo s ním nezaobchádza ako s kamarátom. Dodo ho ponižuje.

Ale čoskoro sa vrátil. Rozjarený, veselý a páchol z neho alkohol. Dôverne oblapil Igora okolo pása a viedol ho hore ulicou.

– Ohromne sa cítim. Senzačne, Igor. Akoby som sa bol pred chvíľou narodil, – zovrel Igorovi rameno, ale ten sa mu vytrhol. Niečo sa v ňom spriečilo. Dodove dotyky ho ponižovali.

– Blázon! – prihovoril sa podnapitým hlasom Dodo. – Čo utekáš? Dodo je tvoj kamarát, starý kamarát. Ale čert vie, prečo... – zastavil prúd svojich slov a žiadostivo hľadel do tmy, hľadájąc Igorovu tvár. Pocítil voči nemu vďačnosť a rozochvene sa ho spýtal:

– Či nie som tvoj kamarát? Som, pravdaže som... – sám si mätko odpovedal. Bol rád, že Igor je s ním. Priateľ z detstva, nerozlučný kamarát. Lenže potom život sotil Žltého Doda na inú stranu a priateľstvo sa rozbito. Dodo si našiel iný svet, iných priateľov a len dnes popoludní, keď ho Igor zastavil na ulici a dôverne oslovil: – Dodo! Na chvíľku, máš kedy? – prišlo mu na um detstvo a bolo mu čohosi ľúto.

– Čo chceš? – pohrdlivo sa spýtal Igora.

– Ani neviem. Nehnevaj sa, Dodo, ale...

– Ty si senzačný! Ani nevieš, čo chceš, – Dodo ovládal svetácke spôsoby. Z tabatierky si vytiahol cigaretu, nenapodobiteľne ju vložil do úst a tam si ju nechal – nezapálenú. Prilepila sa mu na hornú peru, takže rozprával, otváral ústa, a cigareta mu nevypadla: – Vrav! Nemám kedy. A keď ti mám pravdu povedať, už som ani nevedel, že si na svete. Čo robíš, ako žiješ? – záujem nebol strojený.

– Len tak, pomaly. Večer máš kedy?

– Na čo?

– Že by sme si voľakde zašli. Ty už budeš vedieť...

– Ach, tak, – Dodo sa zasmial. – Prečo nie? Čakaj ma pri kine Meteor. Mám tam rande s takou babou ani guma. Ale vykašlem sa dnes na ňu, – potom pozrel Igorovi do očí: – Že ti také niečo prišlo na um. Tomu nerozumiem. No, maj sa

dobre. Servus, – odobral sa, večne sa kamsi ponáhľajúc.

Teraz tu stáli blízko seba a Dodo už prišiel na to, čoho mu bolo dnes popoludní ľúto. Igora. Začal mu vyčítať:

– Chodíš bosý ako vagabund. Každý musí vidieť, že si z Námestia svätej Alžbety? Povedz slovo a oblečiem ťa, obujem...

– rozohnal sa rukou.

– To by stálo peňazí...

– Ty si dobrý! No, to je jedným slovom úžasné! Stačí, že peniaze majú iní. A mám ich aj ja. Ty si nechápavý, už mi to ide na nervy. A vieš ty vôbec, čo sú to nervy? – zasmial sa.

– Viem! – povedal Igor pobúrene. – Ale ty nevieš, čo je život! Matka mi je chorá a... Rakovina ju ničí, je koš a koža. Mŕtvola! A zje, však tomu ani nerozumiem. Čím viac zje, tým je chudšia. Len to brucho sa jej akosi... nadúva. Bojím sa jej do očí pozrieť a slovo s ňou prehovoriť. Po večeroch mi je tak otupno... včera som to už nemohol vydržať, preto som ťa dnes popoludní pristavil. Ale prečo ti to vravím... Veď ty si celkom iný človek. Stojím tu s tebou a matka mi možno umiera.

Ale od Žltého Doda sa žalostné slová odrážali. Ani pod kožu sa mu nedostali a odtiaľ je ešte prídaleko k srdcu. Vzbudzovali v ňom hnus, predstavu akéhosi vzdialeného a ničotného sveta. Ba tisli sa mu na jazyk aj slová kruté, bolestivé, ale nemal odvahu ich vysloviť.

– Zabudni, Igor! – vnútil sa do teplého tónu. – Si so mnou, so starým kamarátom. Zavediem ťa tam, kde zabudneš na všetko, – pustil sa strmo stúpajúcou uličkou, potom zabočil doľava, nestarajúc sa, či ho Igor sleduje. Bol si istý. Páni majú psov, on Igora. A psi sú verní.

Igor sa striasol. Jazva podbehla krvou. Akéže to môžu byť miesta, kde sa dá na všetko zabudnúť? Pre neho takých miest nieto. Ešte pred chvíľou ich tak túžil poznať, tomu Dodo mu svetu zblízka a do chuti sa naprižerať, a teraz ho už nič nevábí. Ale Dodo prikázal – musí. Aj proti svojej vôli.

Poschodový dom. Cez stiahnuté žalúzie preniká svetlo. Vošli do tmavej chodby. Kdesi blízko spievajú chrapľavé hlasy.

Dodo rázne otvoril a ostal stáť.

Za pultom prsnatá, predčasne odkvitnutá žena čapuje do pohárov pivo. O pult sa opierajú zarastení chlapi. S akýmsi nemým zúfalstvom hľadia na rozostavané fľaše. Ploské, bachraté, s úzkymi hrdlami ani drieky paničiek, aj celkom obyčajné litrovky s pestrými nálepkami rozpaľujú ich opitú myseľ.

Okolo stola pri samom okne sedí skupina potrudžených mladíkov. Vysoko držia vínové poháre a spievajú.

V krčme je horúco, vzduch nedýchatelný. Igor stojí za Dodovým chrbtom a siaha si na hrdlo.

Pri dverách sedí čiernovlasá žena s nápadne nízkym čelom a dopredu vysunutou bradou. Chlapská tvár! Nič ženského v nej niet. Iba dlhé husté vlasy voľne a širokým prúdom padajú na jej obnažený chrbát a spoločne ho zakrývajú.

– Žltý Dodo! – povedala prsným hlasom a chytila Dodovu ruku.

– Gorila! – nešetrne ju odstrčil a poberal sa k pultu.

Kým bol Igor zastretý Dodovým chrbtom, ani si neuvedomil, kam vstúpil. No len čo padlo naňho svetlo, ženy si ho všimli.

– Chlapče zlatý, poď, nech sa s tebou poteším. Si pekný ako obrázok, – prsnatá žena si utrela ruky do zástery a počastovala Doda škaredým pohľadom.

– Ty mi ho nekaz, Barónka prekliata! To je môj kamarát a v takých veciach sa ešte nevyzná. Nevidíš, že je bosý? – Dodo sa rozrehotal, chytil ženu za prsník a tuho stisol.

Zvýskla. Igor očervenel, polmesiac zahorel.

– Bosý! – tá s nízkym čelom zalomila rukami.

– Ech, ty zviera! Čo mi ho ľakáš? – nenávisťne na ňu pozrel a ťahal bezradného Igora do krčmy. – Vykašli sa na ne, na opice!

– Aj ja budem chodiť bosý. Šustri nech sa povešajú! Nech! Koniec prištipkárom, bohuprisahám, koniec! – šomral si pod nos jeden z chlapov opierajúcich sa o pult.

Igor ani nevedel, čo sa s ním dialo. Rozmazané tváre, vycerené zuby a chichot ženských – všetko sa mu zlialo do sna, ktorý mu zaľahol na prsia. Žltý Dodo vtiahol Igora do vedľajšej miestnosti, dlhej a neprívetivej.

– Krásavica! – položil ruku na hlavu dievčaťa, ktoré malo na stole rozťahnuté ramená ako Ukrižovaný. Keď naňho uprelo uplakané oči, Žltý Dodo sa dostal do pomykova:

– Maličká, neplač! Utri si soplík a neplač! – a na veľké Igorovo prekvapenie si prisadol.

Dievča sa nahlas rozplakalo.

Dodo sa zlostne usmial.

– Vieš čo, krásavica? Zmizni! Páni sa idú zabávať. A ty nestoj, sadni si! – zagánil na Igora. – Všetci mi len hanbu robíte. Ach, a ja ani neviem, prečo sa s vami vláčim. – Dal si hlavu medzi zaťaté päste. Niečo ho sužovalo.

Dievča si šatôčkou utrelo slzy a so svojím žiaľom odbehlo do kúta.

Igor sa rozhlíadal. Steny boli až do výšky stredne urasteného chlapa vyložené mäkkým drevom a na hnezo zafarbené. Do dreva boli zapravené malé obdĺžnikové zrkadlá. Nad dreveným obložením viseli fantastické obrazy, husto, jeden vedľa druhého, a pripomínali maľovačky na kolotočoch a strelniciach. Igor upútal obraz sediaceho františkána. Pri ňom kľačala dopoly vyzlečená žena a podávala mu ťažký kalich. Mních sa potmehúdsy usmieval. Igor františkánov poznal, stretával ich denne. Dakedy sa zjavili aj na Námestí svätej Alžbety. A tak ho tento obraz prekvapil, taký sa mu videl smiešny, že sa nahlas rozosmial.

– Dodo! – trmal priateľa za rameno. – To je paráda! Františkán má pri sebe babu, – ukazoval hore na obraz.

– Nekrič! Čo si doma? Barónka! Hej, Barónka prekliata, kde si? Či nevidíš, že páni sa chcú zabávať? – kričal z plného hrdla. Mal na to právo. Igor si ho ešte ničím nevyslúžil.

Žena pricupkala. Schválne sa nadnášala a koketne sa usmievala.

Dodo si zložil čiapku: – Máš plechovú papuľu a smeješ sa. Ach, Barónka! To som videl. Už nič nové nevieš vymyslieť? To je zlé, Barónka. Pri tebe aby človek skapal od nudy.

– Ty môj Žltý Dodo! Dodo môj... – na prst si navíjala jeho dlhé vlasy, vinula si jeho hlavu k prsiam a veľkými zelenkastými

očami prepaľovala oproti sediaceho Igora. Ten sa krčil, páľava mu stúpala do krku, ale hadím očiam sa nevedel vyhnúť.

– Dosť, Barónka, dosť! Nechaj ma. Dones niečo vypíť. Mne ako obyčajne a tomuto pánovi, – uškrnul sa na Igora, – tomuto pánovi... Čo myslíš, Barónka, stojí tento pán za poldeci koňaku? Takého s troma hviezdikami.

– Stojí za to, miláčik... – pošepla Dodovi a maznavo mu zahryzla do ucha ako mamka decku.

– Vidiš, Igor. Také ja mám trápenia. S tebou, s Barónkou, so všetkými. To je úžasné! Ale kašľať na to... – chvastal sa, keď krčmárka odišla a strelil očami po dvoch ženách, čo práve vchádzali.

Igor zatisol bosé nohy hlbšie pod stôl. Tá prvá mu zmrazila krv. Preplávala okolo ani plachetnica s napätými plachtami. Hlboko a naširoko rozhalená hrud' svietila belosťou. Slnkom ohorená krásna tvár nehovorila nič o svojich pocitoch, karmínovočervené pery mala trochu pootvorené. Ale prečo vialo od tej ženy toľkým chladom? Igor sa nevedel premôcť, musel ju sledovať dovtedy, kým si nesadla.

Žltý Dodo sa škľabil.

– Páči sa ti Perla? To je úžasné, Igor, aké si ty decko! Od nej môžeš nachytať... A chlapi sa dajú nachytať. Somári! A to je úžasné, Igor, každý večer pribudne jeden chorý. Perla zaplaví pomaly celé mesto, – schytil čiapku a hodil ju na stôl.

Hodiny sa blížia k desiatej. Krčma sa začína napíňať. Žltý Dodo sŕka z dvojdecového pohára rum rozriedený malinovou a Igor púšťa na jazyk koňak – po kvapke. Aj sa mračí, aj bezdôvodne usmieva. Jeho oči zalietajú k žene-plachetnici, ktorá má pred sebou plný pohár piva. Často ho dvíha k ústam, upije si a položí na stôl. To sa Igorovi nepáči. Vidí sa mu príliš pekná – a pohár piva – pre ňu nedôstojný. Niekoľkokrát sa ich oči stretli a Igorovi udrela krv do slúch, do jazvy a vtedy bol presvedčený, že Žltý Dodo ho z akejsi nevysvetliteľnej príčiny klame. Nie, Perla nemôže byť chorá, je na to príliš krásna. Veď on pozná žobráka, čo vysedáva na Námestí svätej Alžbety. Ten je chorý, hlavu má obsypanú vredmi, mäso mu odpadáva.

A Perla? Prečo ho Žltý Dodo klame? Dodo nie je kamarát...

Chlap v lepšom kabáte a s rozhalenou bielou košeľou si prisadol k Perle. Nenadväzoval takúto známosť prvý raz, to bolo vidieť v jeho správaní. Sebavedome odtisol spred ženy pohár s pivom a musel sa cítiť pri peniazoch, lebo istou rukou privolal čašníka, ktorý práve nastúpil nočnú službu.

Igor pocítil k chlapovi závišť. Pálila ho, bola horúcejšia ako asfalt.

Dodo bol spokojný. Pokukával po ženách, najviac po Perle. Tá sa k chlapovi, čo si k nej prisadol, správala chladne.

– Perla sa vyzná vo svojom remesle. Lacno svoju kožu nepredá. Pozri, Igor! Len sa vypína, prsníkmi ho dráždi, ale slova mu nepovie. Perla je majster.

– A vieš, že tomu chlapovi závidím? Takú ženu mať pri sebe, – Igor zatvoril oči. Koňak zohrieval, krv prúdila v tele ako zbesnená.

Dodo sa opovržlivo zasmial a upútal na seba zraky celej krčmy. Preto stíšil hlas:

– To je úžasné, Igor, aký si slepý! Čo mu závidíš? Že bude o niekoľko rokov hniť zaživa? Tristo takých bláznov nachytá Perla do roka. Je to majster. Ale o niekoľko rokov z nej neostane nič. Len chrasty, bří! Napime sa radšej, – siahol po svojom pohári a celý sa len tak triasol.

– To nie je možné, Dodo...

– V tom sa musíš vyznať. Vieš, kamarát môj, ja všeličo vyvalím zo seba. Aj hlúposť, aj si zacigánim, však žiť sa musí. Ale v takýchto veciach nie. Bol by som pes, a to nie...

– Tak potom, Dodo... – Igor sa lapil stola, chvel sa mu hlas: – Ten chlap môže mať deti a... – Igorove oči boli rozšírené od strachu. Namiesto Perly a neznámeho chlapa videl sedieť za stolom dvoch žobrákov...

– To je jeho vec, – Dodo zdvihol pohár.

– Veď je to strašné! – vykrikol. Okolosediaci začudovane vzhliadli.

– Je! Ale čo ťa do toho. Zajtra bude mať druhého, pozajtra tretieho. Tak to tuná beží, kamarát môj, už roky. Tristo za se-

zónu, hádam aj viac, – Dodo srka ostrý nápoj a zabáva sa na priateľovom strachu.

Čašník preletel popri nich ako vietor. K Perlinmu stolu pri-niesol fľašu vína, dva poháre.

– Dodo! – v tomto jedinom slove bolo plno zloby a zároveň to znelo ako bolestný výkrik. Igor sa zdvihol a skôr, ako mu mohol Dodo zabrániť, odišiel k Perlinmu stolu.

Žltý Dodo povyskočil, ostal v strehu – polosediac na stoličke – a rukou zašiel do vrecka. Tvár mal krčvito napätú a do očí akoby sa mu vkrádal strach.

Krčma stíchla. Perla uprela temné oči na mládenca s jazvou a usmiala sa.

– Nepoznám vás, – povedal dosť hlasito chlapovi, – ale s touto ženou si nezačínajte. Je chorá.

Perla zbledla, zvrátila sa na operadlo a obostrel ju akýsi smútok.

Žltý Dodo strieľal očami po miestnosti. Bol to pohľad lape-ného vlka. Čosi sa v ňom odrazu zrútilo, klesol na stoličku a vystrel ruku za pohárom. Dopil ho na dúšok. Aj tvár mal žltú, aj ruky bez farby. V chladných kvapkách potu, ktoré mu zarosili čelo, sa odrážali jagavé svetlá.

Chlapa v rozhalenej košeli Igorove slová podľali. Poskladal sa do uzlíka, akoby v ňom nebolo kostí. Uši mu horeli ako v ohni.

V krčme ticho. Ďaleko, celkom vzadu pod obrazom rusalky vychádzajúcej z vody, zaškrípal voľajaký chlap zubami.

A Igor stojí, nevie, čo si počať. Toľko mu kázalo svedomie, aby prišiel, zjavil desivú pravdu, ale ďalšie kroky si nevyrátať. A kto by ich bol schopný vyrátať v tomto Dodovom svete? Iba ak sám Dodo. Igor nevedel, že ho obľetúva chladný prízrak smrti, taký chladný ako Perla, a zapochyboval aj o tom, či hovoril dosť presvedčivo:

– Pane! Nepoznám vás, ale... – aj ruku sa mu chystal položiť na rameno.

Akési hlasy rozhorčene zašumeli.

Perla sa zdvihla ani blesk a päšťou udrela Igora do nosa.

Zaliala ho krv. Chlap v rozhalenej košeli sa s výkrikom zvera hodil na bosého. Igor uskočil, prevrátil stôl.

Žltý Dodo sa so strašnou kliatbou vyrútil zo svojho miesta a prisal sa k chlapovmu chrbtu ani pijavica. Odhodil ho nabok a zakrvavenému Igorovi sa postavil zoči-voči.

– Zabijú ťa, utekaj! – pošepol a potom zlostne zareval:

– Von! Chalan mizerný, von, vravím!

Igor sa tromi dlhými skokmi preniesol k dverám. Hlavou zrazil opilca, ktorý sa mu bez zlého úmyslu pritackal do cesty.

Chlap s rozhalenou košeľou sa hrozivo priblížil k Žltému Dodovi. Ale mŕtvolne bledá tvár i jej krutý výzor mu vzali odvahu. Krotko ako baránok sa posadil tam, kam ukazovala Dodova ruka.

Perla si utierala slzy. Chvela sa od hnevu a poníženia.

Chlap pozeral do prázdneho pohára, čelo mal preseknuté hlbokou vráskou.

Žltý Dodo mu ukazováčikom podvihol bradu:

– To je môj kamarát a dajte si pred ním pozor. Do Perly je zaľúbený po uši, a keď ju vidí s niekým sedieť, nie sú s ním žarty. Dnes môžete, výnimočne, lebo sa už nevráti, – pozrel okolo seba a zisťoval, aký účinok majú jeho slová.

– Bol bosý, – donieslo sa odkiaľsi a chlapi i ženy sa rozosmiali. Dodo bol spokojný.

– Ach, Perla, – Žltý Dodo si vzdychol a prisadol, – ani neviem, koľkým chlapom už tvoja krása vzala rozum! – A keď Perla vbodla do neho oči, zakýval hlavou: – Aj môjmu kamarátovi. Ináč dobrý chlapec, ale keď ťa vidí, robí škandály, – a Dodo len hľadá a hľadá do tých očí, aby vyčítal, čo mu zvestujú o Igorovi. Život, alebo smrť? Vidí v nich čierny mrak, zlovestne sa prevažujúci. Pochopil, že dnes ho to bude stáť veľa peňazí, kým sa v očiach Perly vyjasní...

– Pikolo! Víno na stôl! Platím ja, Žltý Dodo, a prines tretí pohár.

Dodo nalial.

– Na tvoje zdravie, Perla! Na tvoju krásu! – zodvihol pohár. Perla sa neusmiala.

2/ V ŠTÍHLEJ MÚDREJ VEŽI

Perla i Dodova tvár pokrivená zlosťou mihali sa pred ním, ako utekal vymretými ulicami. Kdesi po pravej ruke brechal pes, chrapľavo ani korheľ. Musel byť starý.

– Utekaj, zabijú ťa! – Igor prvý raz počul také slová a dostal strach. Chcelo sa mu kričať. Teraz sa už nebojí, ale uteká, akoby chcel utiecť sám pred sebou. Tajomstvá mesta pod viničným vrchom sú zblízka ošklivé. Perla je obtiahnutá pozlátkou a pod ňou... Igor je presvedčený, že Žltý Dodo má pravdu. Perla hnije. A o niekoľko rokov bude hniť aj chlap s rozhalenou košeľou ako žobrák, čo vysedáva na Námestí svätej Alžbety.

Igor objal divý gaštan, lebo sa mu žiadalo oprieť sa o niečo, čo je silnejšie ako on sám. Nohy sa mu triasli, košeľu mu lepil pot na telo.

– Ako je to ďaleko! – A obraz matky, ktorý sa mu zjavil, ho nevystrašil. Lež cítil, ako mu do žíl vchádza sviežosť, ako ho nohy pevne držia. Tu, niekoľko sto metrov od divého gaštana, to vonia domovom. Námestie... kostol so štíhlou vežou... Z tváre chorej matky padajú vrásky, roky, celé desaťročia ako hustý a teplý dážď. Len šediny ostali, priesvitné ako závoj. Ale aj tie sa menia, nasycujú farbou mladosti ako steny spiacich domov. To už nie je matka. Keby mala plnšiu tvár a mäsitejšie pery namáčané v krvi! Keby nemala oči prosebne upreté a toľko túžby v nich, mohla by to byť aj Perla. Ach, Perla, plachetnica pyšná! Akože sa ty môžeš rovnať mojej matke alebo tej, ktorá ma čaká pri štíhlej veži!

– Eva! – tlmene vykrikol, ako keď sa na niekoho rozpomenie po dlhom, dlhom čase.

Tajomstvá mesta pod viničným vrchom sú ošklivé a nebezpečné. Eva, jeho Eva, sa mu v nich rozplynula. Vytreli mu ju z pamäti, akoby nebola ničím alebo len vidinou či obrázkom

zo starej knihy. Ešte kým stál pred kinom a čakal na priateľa so žltou čiapkou, myšlienky mu prúdili k čiernemu dievčaťu ako žblnkotavé potoky a riavy do rieky v doline. Potom prišiel Žltý Dodo, a vari preto musela z jeho mysle Eva odísť. V Dodovej blízkosti niet miesta pre lásku, on ju zabíja. Vyteká z neho akýsi jed, ktorý usmrcuje všetko ušľachtilé, a bude to tak preto, že Dodovo srdce už zabudlo ľúbiť. Aké to nešťastie! Aký to horký osud!

Igor načúva vrave svojho srdca a trasie sa a toto bolestné chvenie je ani očistec. Obrodzuje ho. A tak ako matke padli šupiny rokov z tváre i vlasov, celé jeho telo horí a najviac tie miesta, ktorých sa dotkli Dodove prsty a temné Perline oči. Keď plamene šľahali najprudšie, znova si mocne vydýchol – slobodný a čistý – a duša mu prahla po Eve ako rozvitý kvet po kvapke rosy.

– Bude čakať, bude čakať... – a čím viac si to v duchu opakoval, tým chatrnejšia bola jeho viera. Noc sa už pred dvoma hodinami zniesla na mesto. Je neskoro a osamelá lavička pod gaštanom bude prázdna...

Námestie sa pred ním roztvorilo, veľké, priestranné, obtočené nízkymi domcami. Prostred neho trónil hrbatý kostol s vežou, špicatou a tenuškou ani ihla. Vežové hodiny boli osvetlené a akosi smutno hľadeli na staveniská krčiace sa dolu, hlboko pod nimi.

– Eva! – Páral tmu očami, usilujúc sa zachytiť obrysy tela. Ale noc mlčala, mlčali aj koruny líp nad jeho hlavou. Mlčal starý gaštan.

– Eva! – vyšlo podráždene z jeho úst a Igor tým karhal sám seba.

– Kde si bol tak dlho? – zacupotalo v tme. Hlas Evy bol rozhvený, ale bez výčitky.

Igorovi sa slovo v hrdle zlomilo.

– Čakala som... – pristúpila celkom blízko.

Slová mu zhorkli.

– V meste som bol, táral som sa. S Dodom, so Žltým...

– Hľadala som ťa doma, aj na Hlavnej ulici som bola, ale

nikde ťa nebolo, Igor. Vieš, že do mesta prišlo nemecké vojsko? Otec hovoril...

– Neviem. Čo ťa po Nemcoch. Poď, daj ruku! – Viedol ju isto, ako vo dne. Vyskočil na lavičku, chytil sa hrubej vetvy starého gašтана, ktorá sa tiahla vodorovne vo výške jeho prs. Vyšvihol sa na konár a posadil sa naň. Cítil pri sebe ťažký dych Evy.

V korune stromu tma ešte zhustla. Na kašu. Igor si dal dlaň pred oči, ale nevidel ju. No vedel, že na pol siahly od neho sedí Eva a usmieva sa. Rukami sa pridržiaa krehkých konárov nad hlavou.

Usmieva sa aj Igor. Ale stiesnený Evin hlas ho zarazí:

– Naozaj nevieš, alebo tajíš?

– Čo? – nahol hlavu dopredu.

– O Nemcoch. Takí strašní... eses...

– Neviem. Ani som nepočul a Žltý Dodo by mi bol povedal. Však na dedinách je ich plno... – Igor bol zmätený. Nechápal, prečo mu Eva uniká.

– To na dedinách. Mestu sa dosiaľ vyhýbali a teraz...

– Vojna, Eva...

– Ehm! – Eva musela byť zamyslená.

Dievča sa hádam ani neusmieva. Igora trápi nepokoj a spytuje sa:

– A čo máš s tými Nemcami?

– Čo ja viem, Igor. Neviem, ako bude, čo bude... – a po ťažkej pomlke doložila: – ... s nami.

Do nočného ticha zachrapčala akási reťaz. To v hodinách. Napáli sa, akoby nabrali paru, a dvoma jasnými údermi ohlásili pol jedenástej.

– Už je neskoro, Eva. Noc.

– Nie! Mňa domov neľahá, – to už bol známy milý hlas. Ťažko by bol niesol – deň prežiť a nepočuť ho.

Obaja boli z Námestia svätej Alžbety. Bývali blízko seba, delili ich dva domce. Ale stála medzi nimi priehrada, vysoká, na vtedajšie časy závratne vysoká, a oni o nej nevedeli. Eva bola Židovka a Igor – bohviečím. Podľa vonkajších